

Nizami poeziyasında rəssamlıq motivləri (Nizami Gəncəvi–880)

Rüstam Quliyev

Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyası, Azərbaycan.
E-mail: painter9713@gmail.com

Annotasiya. Nizami rəssam olmayıb, amma poemalarının ayrı-ayrı bölmələrində rəssamlıq məsələlərinə toxunub, kamil rəssamin kimliyinə aydınlıq gətirib. Nizaminin qələmində usta rəssamin çəkdiyi portret insanı heyvətləndirir, duyğulandırır, pozitiv düşüncələrə kökləyir. Nizaminin doğru qənaətinə, rəssamin fırçası onun əmrinə tabe edilməli, əcvin və iti olmalıdır. Yaxşı rəssam, şairə görə, sənət əsərini satmır, zövq mənbəyinə çevirir. Nizami öz dövründə Roma rəssamlarını sənətkarlıq baxımından üstün sayır, lakin rəsm əsərlərini kopya etməkdə Çin rəssamlarına üstünlük verir. Şair deyir ki, hər iki sahə hünər tələb edir.

Açar sözlər: Nizami, fırça, naxış, rəssamlıq, sənət əsəri, simvol, tablo

Məqalə tarixçəsi: göndərilib – 27.11.2021; qəbul edilib – 02.12.2021

Motives of painting in Nizami's poetry (Nizami Ganjavi–880)

Rustam Guliyev

Azerbaijan State Academy of Art, Azerbaijan.
E-mail: painter9713@gmail.com

Abstract. Nizami was not a painter, but in separate sections of his poems he touched upon the issues of painting, clarified the identity of the perfect painter. The portrait painted by Nizami in the pen of a master artist amazes, touches and notes positive thoughts.

According to Nizami, the artist's piece must be obeyed, flexible and sharp. A good artist, according to the poet, does not sell a work of art, but turns it into a source of pleasure. In his time, Nizami considered Roman artists superior in terms of art. However, he prefers Chinese artists to copy his paintings. The poet says that both areas require courage.

Keywords: Nizami, brush, drawing, art of a painter, work of art, symbol, painting

Article history: received – 27.11.2021; accepted – 02.12.2021

Giriş / Introduction

Nizaminin qələmində usta rəssam o kəsdir ki, fırça onun əlində iti işləyir, obyektiv varlığı dərindən analiz edən gözü var, rəngkarlıqla yanaşı, ayrı-ayrı elm sahələrini yaxşı manimsayıb, sənətinə gəlir mənbəyi yox, zövq mənbəyi sayır, dürüst adamdır, çəkdiyi sənət əsərinə Tanrı can donu geydirir, yaratdığı əsərlər seyrini düşünür.

dürməklə, informasiyalı etməklə, ədəbə dəvət etməklə onu sənətinin sehrinə bağlayır.

Nizami rəssamlığın üç növündən söz açır – kağız üzündə rəssamlıq, ipək üzündə rəssamlıq və su üzündə rəssamlıq. Bu üçü Azərbaycan rəssamlığında varlığını hələ də qoruyub saxlayır.

Nizaminin boyakarlığa aid fikirlərini gərəyince qavramaq üçün farscadan (6+5 formatda olmaqla) heca vəzində filoloji tərcümələrimizi təqdim edirik.

Əsas hissə / Main Part

Çin xəqanı İskəndər şahın önündə aralarında pərdə çəkilmiş rumlu və çinli rəssamları yarışdırır. Onların çəkdiyi rəsmlər hazır olduqda pərdəni götürürler. Baxış görürələr ki, hər iki rəssam eyni şəkli eyni formada çəkib, naxışda və rəngdə fərqli yoxdur. İskəndər çəşib qalır ki, bir-birinin əl işinə baxmayan iki rəssam eyni şəkli nə təhər çəkə bilər. Şah na şəkilləri bir-birindən seçə bildi, nə də bu sirdən baş aça bildi. Sonda bilindi ki, rumlu surət çəkmiş, çinli isə cila (işığı əks etdirmək üçün əşyanın üzərinə çəkdiyi madda) ilə rumlunun çəkdiyi surəti pərdədən əks etdirmiş. Pərdəni götürəndə çinlinin rəsmi itirdi, pərdəni yerinə qoyanda çinlinin rəsmi yenə görünürdü. Yarışı seyr edənlər sonda bu qərara gəlirlər ki, naxışda (rənglərin, cızgilərin, kölgələrin kombinasiyasından ibarət rəsmidə) rumluya çatan yoxdur, cila işində də çinliyə. Dahi Nizaminin rumlunun çəkdiyi şəkli və çinlinin onu kopya etməsinə dair söylədikləri indi də aktualdır. Belə ki, dünyanın ən yaxşı rəssamları avropalılar, nəyisə ən yaxşı kopya edənlər isə çinlilərdir və bu prinsip indi də qüvvədədir [3, II c., s.1230].

Birisə söylədi, Rum rəssamlığı
Hər ölkə, diyarda bəyənilibdir.
O biri söylədi, ey naxış seçən,
Çin naxşı dünyada bir əfsanədir.
Rumlu da, çinli də bu deyişmədə
Bilmək istayırdı, hansı yaxşıdır.
Hər biri sözünün təsdiqi üçün
Öz dil pərgarından naxış çəkirdi.
Deyişmə sonunda qərar bu oldu,
Qaş tağı sayağı bir tağ qurulsun.
Bu tağın hər iki qaş arasına
Qoy usta bir örtü gətirib assın.
Rumlu bu güşədə çəkib yaratsın,
Çinli də o təyada qoy şəkil çəksin.
Birisə o biri rəsmi görməsin,
Ta ki bu yarışma başa çatmasa.
Elə ki işindən azad oldular,
Bax onda ortadan örtü alınsın.
Görüşnələr, bu iki surətdən hansı

Daha çox baxımlı sayıla bilər.
Rəssamlar xalvatı, qoşa qas kimi
İki tağ altına keçib oturdu.
Elə ki işindən azad oldular,
Arani ayran örtü alındı.
Hər iki naqqasın şəkli bir idi,
Naxşında, rəngində fərqi yox idi.
(İskəndər) bu işə çağaraq qaldı,
Biryolluq, (bir anda) heyrət daldı.
Bu iki surəti necə oldu ki,
Onların ikisi eyni çəkibdir?
Şah iki surəti yaxınlarasaq,
Həm ona, həm buna bir yaxşı baxdı.
Nə biri-birindən ayra bildi,
Nə də ki bu sirdən baş aça bildi.
Baxdıqca çalışdı, bu sirri tapsın,
Ancəq ki məsələ aydın olmadı.
Arada birca fərqli var idi, biri
Surəti göstərir, biri alındı.
İki bütənxaya o müdrik baxcaq,
Ona bu naxışları qırıb göldi.
Həqiqət aradı, çox əlləşərək,
Nəhayət kələfin ucunu tapdı.
Buyurdu, tələsik bura cumsunlar,
Ortada ayrı bir pərdə assınlar.
İki sərgi ara pərdə gəlinə,
Biri pərt, biri də sevincək oldu.
Rumlunun naxşı yenə parladi,
Çinlinin güzgüsü, bax o, pas aldi.
Çinlinin tağında naxış yox olcaq,
Böyük şah bu işə lap heyrət qaldı.
Pərdəni aradan bir dəha çəkdi,
Öncəki o tablo yenə göründü.
Bildi ki, o parlaq tağın elə bir
Cilası vardır ki, rəsmi əks edir.
Demək ki, (yan-yan) onlar işlərkən,
Arada bir pərdə asılı ikən,
Rumlu ayaq üstə şəkil çəkirmiş,
Çinli də divarı cilalayırmış.
Bu yanda çəkilmiş olan naxşı
Necəysə o bir yan əks etdirirdi.
Bu işdə belə bir fətva verildi:
“Hər iki (sənətçi) hünər göstərib.
Bir kimsə rumlutək naxış yaratmaz,

Cila-ya gəlinçə, çinli qoçaqdır”.

یکی گفت نقاشی اهل روم
پسندیده شد در همه مرز و بوم
یکی گفت نشنیدی ای نقش بین
که افسانه شد در چهان نقش چن
ز رومی و چینی دران داوری
خلافی برآمد به فخر اوری
نمودند هر یک به گفتار خویش
نموداری از نقش پرگار خواست
بران سرانجام کار اتفاق
که سازند طاقی چو ابروی طاق
میان دو ابروی طاق بدلند
حاجایی فروید اورد نشینند
بر آین گوشه و مومی کند سستکان
نینبیند پیرايش یکبکیه
مگر مدت دعوی آید به س

چو زانکار گرند پرداخته
 حجاب از میان گردند آنداخته
 بیینند کز هر دو پیکر کدام
 نو اینین تر آید چو گردد تمام
 ششستند صورتگران در نهفت
 در آن حقته طاق چون طاق چفت
 به کم مدت از کار برداختند
 میانبر ز پیکر برانداختند
 یکی بود پیکر دو ارزنگ را
 تفاوت نه هم نقش و هم رنگ را
 عجب ماند ازان کار نظارگی
 به عبرت فرو ماند یکبارگی
 که چون گرداند این دو صورت نگار
 دو ارتقگ را بر یکی سان گزار
 میان دو پرگار پنشست شاه
 درین و در آن کرد نیکو نگاه
 نه بشناخت از یکدگر بازشان
 نه پی برد پرده رازشان
 بسی راز از آن در نظر باز جست
 نشد صورت حال بر وی درست
 بلی در میانه یکی فرق بود
 که این می‌بذریز و آن می‌نمود
 چو فرزانه دید آن بخانه را
 بدیع امد امن نقش فرزانه را
 درستی طلب کد و چنان شناقت
 کزان نقش سر رشتهای باز یافت
 بفرمود تا درمیان تاختند
 حجابی نگر در میان ساختند
 چو آمد حجابی میان دو کاخ
 یکی تنگل شد یکی رو فراخ
 رقهای رومی نشد زاب و رنگ

بر آینه چینی افکار زنگ
 چو شد صفة چینان بی نگار
 شگفتی فرو ماند از آن شهریار
 نگر ره حجاب از میان بر کشید
 همان پیکر اول آمد پدید
 بدانست کان طاق افروخته
 به صیقل رقم دارد اندوخته
 در آنوقت کان شغل می ساختند
 میانه حجاجی برآورده اختند
 به صورت گرگی بود رومی به پای
 مصدق همی کرد چینی سراي
 هر آن نقش کان صفة گیرنده شد
 به افروزش این سپینزنده شد
 بر آن رفت فتوی دران داوری
 که هست از مصر هر دو را پاوری
 نداند چو رومی کسی نقش بست
 گه مصدق چنی بود چیره بست

Nizamidə minlərlə simvol var. Onlardan biri də ən mahir rəssam simvolu olan Mani obrazıdır. Əldə olan elmi qaynağa görə, "Peyğəmbərlik iddiasında olan Mani özünün "Ərjəng" kitabında çəkdiyi şəkilləri möcüza sayırdı. İran şahı Bəhram eramızın 276-ci ilində bu işə görə onu edam etdirir" [1, VI c., s. 1889].

Rəssam Mani peyğəmberlik ideyalarını yaymaq üçün Rey şəhərindən Çinə gəlir. Bunu eşidən çinli rəssamlar onu pərt etmək üçün onun gələcəyi səhranın sonunda, keçəcəyi yoluñ başında su hovuzunu andıran saf billürdən parlaq hovuz tikirlər. Rəssam fırçası hovuzda axınaxın tərpəşib sahiləxan dalğalar çıxır, hovuzun konarında biten otların yaşıł rənginə uyuşan yaşıł rəngi hovuzun sahilinə nəqs edir.

Səhradan yetişən və suya susayan Manı hova
yanaşır, boş kuzəsinin ağızını açır, kuzəni
daşlı hova vuran kimi saxsı kuzə sınır. Manı
anlayır ki, çinli rəssamlar onu pərt etməkdən öt-
kübü bu işi görüblər.

Mani fırçasını çıkarır, ayın ve bəzəklə onualdadan hovuza bir naxış çekir. Belə ki, sözünü-şəsiden (mahir) fırça ilə cəmdəyinə çoxlu qurdalarasan və görəni iyərindən ölü bir itin şəklini hovuza çekir ki, iyərənib hovuzdan su içməsin-er. Maninin bu bacarığı bütün Çinə yayılır, odur ki, rəssam olaraq ona və rəsmilər toplusu olan "Örjəng" adlı illüstrasiyalı kitabına siğınır-ar [3, II c., s.1232].

Eşitdim ki, Manı rəssam olaraq
Reydan Çinə gəldi, peyğəmberliyə.
Çinlilər bu işdən xəbər alınca,
Öncədən o yola cumub getdilər.
Saf olan billurdan bir parlaq hovuz
O yolda qurdular, su hovuzutək.
Rəssamin fırçası qüdrət göstərib,
Həmin su gölündən dalğa yaratdı.
Sanasan küləkdən su tərpənirdi,
Dalğalar sahilə hey axışındı.
Hovuzun yanında yaşıl otların
Rəngində hovuzda rəng yaratıldılar.
Bir uzaq sahradan Manı yetişdi,
Ürəyi dözmürdü, su istayırdı.
Susaya-susaya hovuza gəldi,
Boş, quru kuzənin ağızını açdı.
Kuzəni o daşlı hovuza vurqaq,
Anında saxsılı kuzə qırıldı.
Manı də anladı, yolunun üstdə
Çinlilər hovuzla quyu qazıblar.
Fırçanı çıxarıb, ayın, bəzəklə
Aldadən hovuza görün nə etdi.
Əmrini eşidən o fırça ilə
Çarhovuz içinqə ölü it çəkdi.
Cəmdəyə çoxlu qurd daraşmış idi,
Susayan görəsydi, xorxu çəkərdi.
İstdi, susayan su hovuzunda
Ölü it görünçə, yaxın durmasın.
Bütün Çin yurduna xəbər yayıldı
Ki, Manı o suda “uzaqlaş” çəkib.
Elminin etdiyi sehirkarlıqdan
Çinlilər “Ərjəng”ə, ona siğindi.

شنیدم که مانی به صورتگری
 ز ری سوی چین شد به پیغمبری
 ازو چینیان چون خیر یافتند
 بران راه پیشینه بشتابند
 در فشنده حوضی ز بلور ناب
 بران راه سستند چون حوض آب
 گزارندگیاهای گلک بیبر
 برانگیخته موج ازان آیگر
 چو آیی که پادشاه کند کی قرار
 شکن پر شکن می دود بر گذار
 همان سیزه کو بر لب حوض رست
 به سیزی بران حوض سستند چست
 چو مانی رسید آن بیان دور
 گلی داشت از شنیدگی ناصبور
 سوی حوض شد تشنه تشنه فراز
 سر کوزه خشک بگشاد باز

چو زد کوزه در حوضه سنگ بست
 سفالیون بد آن کوزه حالی شکست
 بدانست مانی که در راه او
 بد آن حوضه چینیان چاه او
 برآورد کلکی به این و زیب
 رقم زد برآن حوض مانی فریب
 نگارید ازان کلک فرمان پنیر
 سگی مرده بر روی آن آیگر
 درو کرم گوشنه بشیش قیاس
 کزو تشنه را در دل آمد هراس
 بدان تا چو تشنه در آن حوض آب
 سگی مرده بینند تبارد شتاب
 چو در خاک چین این خبر گشت فاش
 که مانی بران اب زد دور باش
 ز سس جالونهای فرنگ او
 بدو بگویند و ارزنگ او

Nizamının rəngkarlığa dair söyleidlərini düşünəcə süzgəcindən keçirəndə aydın görürük ki, həqiqi rəssamin firçası qüdrət göstərir, naturadan çəkəndə çəkdiyini naturaya tay-ortaq edir. Bu rəssamin əlində firça onun əmrinin eşidir, elminin sehirkarlığı seyrçini ara vermadən özünə çəkir. Demək, böyük rəssam odur ki, onun elmi var, elmindən qeynaqlanan firçası da əmrinin eşidir. Nizami elm dedikdə təkca rəssamlığı yox, ayrı-ayrı elm sahələrini nəzərdə tutur. Rəssamin elmi, faydalı informasiyası çox olduqca, bu elmlər və informasiyalar onun sənətinə nüfuz edar, sənətinə sənətkarların gözü öündə ucaldır.

"Xosrov və Şirin" poemasında Xosrov və Şirin obrazlarından sonra Şapur üçüncüsüdür. Şahin yaxını olan Şapur müdrük, tədbir tökən, mahir rəssamdır. Məqrüb ölkələrindən indiki Pakistanə bağlı Lahir şəhərinədək hər yanı gəzib dolanan Şapur naxışda Maniyə müjdə verirdi (Manini ötmüşdü), rəsmidə "İqlidis" adlı həndəsi-riyazi kitabda olan hünəri yaradırdı. Nizami həndəsədə, riyaziyyatda yunanların "İqlidis" kitabını zirvə sayırsa, rəssamlıqda, göründüyü kimi, Şapuru zirvə sayır. Şair həndəsə-riyaziyyat və rəngkarlıq sənətlərini yanaşı qoymaqla, demək istəyir ki, həndəsə-riyaziyyat da, rəngkarlıq da hünər, parlaq istedad tələb edən sənətlərdir [2, I c., s.166].

*Bir müdrük var idi, Şapur adında,
Məqribdən Lahura hər yanı gəzən.*

*Naxışda Maniya müjdə verirdi,
Rəsmində İqlidis (hünəri) vardi.
İti bir fırçalı, qələm vurandı,
Zehnindən fırçaya naxış salırdı.
Lütfündə məhərət elə var idi,
Suyun da üstünə naxış salırdı.*

ندیمی خاص بودش نام شاپور
جهان گشته ز مغرب تالهور
ز نقاشی به مانی مزدده داده
به رسمی در اقلیدیس گشاده
قلم زن چاپکی صورتگری پست
که بی کلک از خالش نقش میرست
چنان در لطف بوش آیندستی
که بر آب از لطافت نقش پستی

Qeyd edək ki, suyun üzərində naxış salmaya (rəsm çəkməyə) "Ebru" sənəti deyilir. "Ebru" sözü cığatay türkçəsində "dalğavarı", farsca "bulud", ya "suyun üzü", ərəbcə isə "üz üçün su" mənasına gəlir. Bu sənətin harada və nə zaman yaranması haqda bir neçə tədqiqat var. Onlardan biri budur ki, "Ebru" 13-cü əsrədə Türküstan və Səmərqənddə yaranıb. Hazırda bu sənət Türkiyədə "ebru-zən" ("ebru çəkən") ustalar tərəfindən yaşıdır.

Nizami 12-ci əsrə "Ebru"dan söz açdıığına görə, əminliklə deyə bilərik ki, bu sənətin yaranması dala qədim dövrlərə gedib çatır. Belə ki, İran şahı Xosrov Pərvizin rəssamı olan, su üstündə naxış çəkən Şapurun eramızın VII əsrində yaşadığıını nəzərə alsaq, baxıb görürük ki, "Ebru"nun səs-səməri VII əsrən də qabaqlara gedir.

Nizami yuxarıdakı misralarda "firça, naxış, naxış salan, naxış veren, rəsm, qələm vuran" olmaqla altı rəngkarlıq termini işlədir. Şair həm də Şapur obrazını rəssamlıq baxımından açmaq üçün onu "naxışda müjdə verən, rəsmində İqlidis hünəri olan, iti fırçalı surət çəkən, zehnindən fırçaya naxış salan, suyun üstünə naxış salan" olmaqla beş peşə adı ilə tanıtdır.

Şapur rəssamlıq istedadını Şirinin öündə qabartmaq üçün ona deyir ki, əgər qələmlə naxış çəkərsə, Mani öz əsəri olan "Ərjəng" in üstünə qələm çəkəcək. Birinci "qələm" in mənası "firça" deməkdir, ikinci "qələm" isə "silər" mənasında "qələm çəkəcək" frazeoloji feilin tərkibindədir.

Sözünün ardi olaraq Şapur vurğulayır ki, bir adam başı çəksə, tərpənər və bir qanad çəksə, quş olub uçar. Nizami bunu deyir ki, bu obrazın rəssamlığı istər yerdə, istər göydə hökmərən idi [2, I c., s.172]:

*Əgər mən qələmlə naxış çəkərsəm,
Mani də "Ərjəng" a qələm çəkəcək.
Bir adam başını çəksəm, tərpənər,
Bir qanad çəkərsəm, quş olub uçar.*

چو من نقش قلم را در کشم رنگ
کشد مانی قلم در نقش ارزنگ
بجنبند شخص کورا من کنم سر
پرورد مرغ کورا من کنم پر

Şirin öz kənizləri ilə bağda gəzərkən, Şapurun çəkib ağacdan asıldığı Xosrov şahin ruhani şəklini görür. Şirinin can quşu (ruhu) pərvaza gəlib, dilini söz deməkdən tutub saxlayır. Nizami "ruhani şəkil" ilə o şəkilə işarə edir ki, onu Şapurun əli çəksə də, bu əli ruh idarə edib. Məhz ruhun idarə etdiyi əl şədevr rəsm əsərləri ni ortaya qoyur - Rafael, da Vinçi, Rembrandt, Repin... kimi [2, I c., s.177]:

*Şirin öz gözünü yenə açınca,
Ruhani bir şəkər baxası oldu.
Canının quşu da pərvaza gəlib,
Dilini deməkdən tutub saxladı.*

دگ باره چو شیرین بیده بر کرد
در آن تمثال روحانی نظر کرد
به پرواز اندر آمد مرغ جاش
فرو بست از سخن گفتن زیاش

Bağda dolaşan Şirin özünü göstərən, sənətinin ucalığından söz açan Şapur deyir ki, Şirinin bu bağda üç dəfə gördüyü şəkil Xosrov şahindər və həmin rəsmi Şapur çəkib. Şapur qeyd edir ki, ayrı bir rəssamin hər çəkdiyinin ancaq görüntüsü var, amma canı yoxdur. Nizami burda onu demək istəyir ki, can (ruh) ancaq yüksək sənət əsərində olur, adı sənət əsərində olmur. Şapur daha sonra vurğulayır ki, özüne də rəssamlıq dərsini keçiblər, ancaq şəklinin can donunu Ayrısı tikib. Nizami "Ayrısı" dedikdə, varlıq aləminin baş rəssamı olan Tanrıni nəzarətə tutur. Şapur sonda onu da əlavə edir ki, Xos-

rovun şəklini görüb, ona vurulan Şirin onun özünü görəsə, nə edər [2, I c., s.183]:

*O surət çəkənəm, öz firçam ilə
Xosrovun şəklini çəkib qurtardım.
Ayrı bir rəssamin hər çəkdiyində
Görüntü görünür, canı olmayırlar.
Mənə da rəssamlıq dərsin keçiblər,
Şəklin can donunu Ayrısı çəkib.
Xosrovun şəklinə belə vurulduñ,
Özünü görəndə onda nə olar.*

من آن صورتگرم کز نقش پرگار
ز خسرو کرم این صورت نمودار
هر آنصورت که صورتگر نگارد
نشان دارد ولیکن جان ندارد
مرا صورت گزئی اموختستند
قبای جان نگر جا دوختستند
جو تو بر صورت خسرو چینی
بینن تا چون بود کاو را بینی

İskəndər şahı görmədən önce onun tablosunu ipak parçaya saldırın Bərdə padşahı Nüşabə onunla görüşərkən ona deyir, "Hindistandan Rum torpağınadək hər yera ağılli, sinaqli rəssam göndərmisəm ki, onlar böyük şahların tablosunu çəkərək, ipak parçaya salsınlar. Hər diyara göndərdiyim rəssamlar çəkdikləri tabloları mənə yollayırlar. Sonra mənim incə rəyim (zövqüm) sarayda onları yoxlaysın. Sonra da hər tablonun hansı şahinkı olmasına təsdiqləyən yazılı kağız tələb edirəm. Bu yazılı kağızlar təsdiq etsə, qəbul edirəm. Mən hansı şəklin pis və yaxşı olmasını bilirəm, cunkü mən fərasət (zövq) əhliyəm" [2, I c., s.1146]:

*Hind ölkəsindən Rum çölinədək,
Virana yerlərdən abad yerlərə,
Hər ölkə, diyara mən göndərmişəm*

Ağılli, sinaqli olan bir rəssam.
Ta ki o, ölkələr tutan şahların
Rəsmini çəkərək ipəyə salsın.
Sonra hər diyardan hər surət çəkən
Çəkdiyi rəsmini mənə yollayır.
Elə ki tablolar saraya gəlir,
Onları bu incə rayim yoxlaysı.
Hər şəkər yazılı təsdiq istərəm,
Bu şəkil kimindir, bilinsin deyə.
Desələr, o, filan padşahındır,
O zaman tablonu doğru sayıram.
Sonra da təpədən dirnağı kimi
Hər rəsəmə bir daha nəzər salıram.
Hər yaşı ötmüşü, hər bir cavani
Onun öz qədrinə ölçüb-biçirəm.
Hər şəkin pisinə, yaxşısına da
Bələdəm, cunkü mən fərasətliyəm.

ز هندوستان تا بیابان روم
ز ویران زمین تا به آباد بوم
فرستادام سوی هر کشوری
فراست شناسی و صورتگری
بدان تا ز شاهان اقام گیر
کند صورت هر کسی بر حیر
نگارنده صورت از هر دیار
سرانجام نزد من ازد نگار
چو آزند صورت به نزدیک من
در او بنگرد رای باریک من
گوا خواهم آن نقش را در نیشت
ز هر کس که این از که دارد سرشت
چو گویند نقش فلان پاشاس است
پنیرم که آن نقش نقشیست راست
پس از ناخن پای تا فرق سر
گمارم بھر صورتی بر نظر
ز در سالخوردي و هر تازه‌اي
بکگرم به قدر وی اندازه‌اي
دو نیک هر صورتی از قیاس
شناسم که هستم فراست شناس

Nəticə / Conclusion

Qeyd edək ki, Nizami boyakarlıqla bağlı sözləri təkrar etmək üçün onların sinonim variantlarını işlədir. Təkcə bu məqalədə yer alan sitatların farscasında "rəssam" peşə sözü üçün "firça ustası, naxış salan, naxış vuran, rəssam, rəsm çəkən, surət çəkən, surət salan, tablo çəkən, tablo salan" peşə sözlərini, "rəssamlıq" peşə feili üçün "naxış çəksin, naxış vursun, nigar çəksin, rəsm çəksin, surət çəksin, şəkil çəksin, tablo çəksin" peşə feillərini yazıya alır.

Heç bir elmi əsər, o cümlədən təsviri sənətin bir qolu olan rəngkarlıq əsəri kamil (tamamlanmış) sayla bilməz. Dahi italyan rəssamı Leo-

nardo da Vinçi doğru buyurur ki, “İncəsənət əsəri üzərində iş heç zaman tamamlana bilməz, sadəcə, ancaq bir kənara atıla bilər” [4].

Ədəbiyyat / References

Fars dilində

1. Moin, Fərhəng-e farsi, VI c. Tehran: “Əmir kəbir”, 1985.
2. Nizami G. Kolliyat-e Xəmse, I c. Tehran: “Cavidan”, 1374.
3. Nizami G. Kolliyat-e Xəmse, II c. Tehran: “Cavidan”, 1374.

Rus dilində

4. www. YouTube, kanal “Мотивируй себя”.

Мотивы живописи в поэзии Низами (Низами Гянджеви–880)

Рустам Гулиев

Азербайджанская государственная академия художников. Азербайджан.

E-mail: painter9713@gmail.com

Резюме. Низами не был художником, но в отдельных разделах своих поэм затрагивал вопросы живописи, уточнял личность идеального художника. Согласно Низами, портрет, написанный мастером-художником, поражает человека, трогает его и внушает ему позитивные мысли.

По мнению Низами, кисть художника должна быть послушной, подвижной и острой. Хороший художник, по словам поэта, не продает произведение искусства, а превращает его в источник удовольствия. В свое время Низами считал римских художников превосходными в искусстве. Однако он предпочитал китайских художников в копировании картин. Поэт говорит, что и то и другое требует мастерства.

Ключевые слова: Низами, кисть, рисунок, живопись, произведение искусства, символ, портрет